

Nr 18.

Av herr **Larson, Edward**, om ökat statsbidrag åt sjukkassor.

Sjukförsäkringen i vårt land har, såsom av alla torde vara känt, ännu icke blivit ordnad på ett fullt tillfredsställande sätt. Allt sedan 1914 pågår visserligen utredning i syfte att åstadkomma en helt ny sjukförsäkring på obligatorisk grund, men då denna utredning hittills visat, att en dylik sjukförsäkring skulle draga en årlig totalkostnad av 180 millioner kronor med ett årligt statsbidrag av 30 millioner kronor, torde man härav icke våga draga den slutsatsen, att en nydaning av sjukförsäkringen vore snart förestående. Med stor sannolikhet torde det bli våra registrerade, frivilliga sjukkassor, som allt fortfarande komma att uppbära sjukförsäkringen. Dessa sjukkassor — till antalet utgörande omkring 1,300 med 714,500 medlemmar och en årlig omslutning av c:a 14 millioner kronor — sakna ej heller förutsättningar härför, blott de erhöle ett något ökat, efter mera ändamålsenliga grunder utgående, statsbidrag till upphjälpande av deras verksamhet.

I förhållande till sjukförsäkringens stora sociala betydelse har förvisso statens hjälp till våra frivilliga sjukkassor hittills varit allt för svag. Sjuk-kassorna hava i följd härav i rätt stor utsträckning måst arbeta under tryckta förhållanden. Medlemsavgifterna hava för en någorlunda tillräcklig sjukhjälp måst sättas så pass höga, att de verkat betungande och äfven såsom ett hinder för nytillslutningen. Sedan depressionens inträdande torde någon ökning i sjukkassornas medlemsantal ej heller hava inträtt, snarare en minskning.

Under år 1922 hava för sjukkasseväsendets befrämjande utgått av riksdagen beviljade anslag till de registrerade frivilliga sjukkassorna (med visst belopp per medlem, för utbetald kontant sjukhjälp och i ersättning för läkarevård och läkemedel) med ett beräknat belopp av 2,535,682 kronor 87 öre. Därjämte har av riksdagen beviljade medel såsom bidrag till av sjuk-kassorna utbetald moderskapshjälp under samma år utanordnats ett be-

räknat belopp av 171,854 kronor 90 öre. Statens hela bidrag till de frivilliga sjukförsäkringarna under år 1922 belöper sig sålunda till 2,707,537 kronor 77 öre. Då antalet sjukförsäkrade vid 1922 års ingång enligt ovan uppgick till 714,500, blir statens bidrag per medlem räknat 3 kronor 79 öre.

Härförutom erhålla visserligen sjukförsäkringarnas sjuka medlemmar av staten ett direkt bidrag, så kallat extra statsbidrag, utgörande fyllnad i sjukhjälpens på grund av kristiden, av 50 öre, flermedlem 25 öre, för sjukdag, för år 1923 belöpande sig till c:a 875,000 kronor, men detta bidrag har såsom varande av mera tillfällig natur nu av socialstyrelsen ansetts böra indragas.

Våra mindre grannländer Norge och Danmark offra avsevärt större belopp av statsmedel till respektive lands sjukförsäkringar, än vad förhållandet är i Sverige. Under år 1921 utgick sålunda i Norge ett belopp av 7,862,607 kronor eller 13 kronor 78 öre per medlem av statsmedel till det landets sjukförsäkring. I Danmark åter, där förhållandena äro mera jämförbara på grund av försäkringens frivilliga karaktär liksom hos oss, utgick under år 1921 ett statsbidrag av 10,469,986 kronor, eller 8 kronor 21 öre per medlem. I detta senare bidrag ingår visserligen ersättning jämväl för av sjukförsäkringarna lämnad sjukvård, men då sjukförsäkrade i vårt land i största utsträckning själva bekosta sig denna vård på den erhållna sjukhjälpens, måste givetvis ifrågavarande hjälp med statsbidrag vara så mycket kraftigare för att kunna fylla sitt ändamål. På grund av danska statens visade omsorg för de frivilliga sjukförsäkringarna hava sjukförsäkringarna i detta land utvecklats så, att deras hela medlemsantal vid 1921 års slut uppgick till ej mindre än 1,323,888 kronor.

Vid en jämförelse av förhållandena i dessa båda andra land i fråga om sjukförsäkringens stödjande och uppehållande, torde lätt inses, att förekommande bristfälligheter i vår frivilliga sjukförsäkring icke enbart härleda sig av förhållanden, varöver denna försäkring själv råder.

Det som framför annat utgör ett hinder för sjukförsäkringsverkens utveckling i vårt land är nu gällande grunder för det s. k. sjukbidragets utgående. Detta bidrag utgår med lika belopp 25 öre för sjukdag utom söndagar, alldeles oberoende effektiviteten och samhällsnyttan av den av sjukförsäkrade lämnade sjukhjälpens. För en så otillräcklig sjukhjälp som en krona om dagen håller sjukförsäkrade sig skadeslös med en fjärdedel härav i statsbidrag, under det att för den mera tillräckliga sjukhjälpens av 3 eller 4 kronor om dagen statshjälpens blir blott en tolvtedel eller sextondel härav. För att kunna utfästa en mera tillräcklig sjukhjälp måste därför avgifterna sättas så pass höga, att de verka betungande. Endast ett förhållande-

vis litet antal sjukkassem medlemmar har därför kunnat tillförsäkra sig en någorlunda effektiv sjukhjälp. I stället för detta fasta sjukbidrag borde därför utgå ett bidrag av 25 procent å den lämnade sjukhjälp, varigenom all sjukhjälp bleve lika kompenserad genom statsbidrag. Gränsen uppåt för detta bidrag borde lämpligen sättas till 4 kronors sjukhjälp för dag, så att för sjukhjälp utöver 4 kronor sjukbidraget beräknades efter 4 kronors sjukhjälp. Visserligen komme en sådan begränsning att sakna så gott som all praktisk betydelse, då medlemskap över 4 kronors sjukhjälp för dag icke i vidare mån förekommer, men torde den under alla förhållanden vara på sin plats. Ett procentuellt bidrag å sjukhjälp i enlighet härmed skulle förvisso medföra, utom en konsolidering av hela rörelsen, avsevärt ökade möjligheter för rörelsens utveckling, såväl i fråga om tillslutning som då det gäller försäkringens effektivitet. Då vidare sjukkasornas statsbidrag för läkarevård och läkemedel utgår efter procentuell beräkning, innebär det här framförda förslaget icke någon nyhet.

Enligt av socialstyrelsen företagen undersökning skulle under nuvarande förhållanden 25 procent å den utgående sjukhjälp i stället för 25 öre för sjukdag betinga en höjning i hela anslaget till sjukkasväsendet av 1,490,000 kronor. Emellertid förutsätter samma styrelse, att det extra statsbidraget nu skulle upphöra att utgå. Då detta bidrag till dess fulla belopp (således före nedsättningen) åren 1920—1922 uppgick till cirka 1,750,000 kronor för år, skulle alltså, med dess upphörande och ett procentuellt statsbidrag å sjukhjälp enligt ovan, statsbidraget i sin helhet till sjukkasväsendet därmed komma att minskas med cirka 260,000 kronor eller från sammanlagt 4,457,537 kronor till sammanlagt 4,197,537 kronor.

Med tagen hänsyn till det jämförelsevis låga belopp som i ordinarie bidrag utgår till sjukkasserörelsen, torde det icke få anses tillrådligt att med kristidshjälpens (det extra statsbidragets) upphörande indraga detta belopp från rörelsen såsom sådan. Så framhöll också statsutskottet vid 1921 års riksdag i fråga om det extra statsbidraget bland annat, att, då anslaget lämnades, föranleddes enligt utskottets mening detta icke enbart av hänsyn till dyrtiden, utan att därtill medverkade jämväl insikten om behovet i allmänhet av ökat statsbidrag till ifrågavarande självhjälpverksamhet.

Socialstyrelsen har i avgivet utlåtande över det frivilliga sjukkasväsendets behov under nytt år anfört bland annat, att det under senare tiden utgående extra statsbidraget, till hela sin natur någonting tillfälligt och provisoriskt, nu genom nya bestämmelser måtte ersättas av en höjning av det ordinarie bidraget och sålunda erhålla en mera permanent

karaktär, att, under förutsättning av bifall härtill, sjukförsäkringsbidrag för lämnad sjukhjälp måtte ökas så till vida, att bidraget komme att utgå även för söndager, att bidraget till läkarevård, läkemedel och (en helt ny anordning) hemsjukvård måtte ökas, samt att ett procentuellt statsbidrag å sjukhjälp ej bör införas då endast åtgärder som kunna underlätta och ej försvåra övergång till obligatorisk sjukförsäkring böra ifrågakomma.

Till detta socialstyrelsens utlåtande torde böra framhållas, då först i fråga om sjukbidragets beräkning även för söndagar, att en dylik ökning av bidraget på grund av dess litenhet (omkring 250,000 kronor per år) ej i vidare mån skulle bli till lättnad för sjukförsäkrarna eller dess medlemmar eller komma att verka stimulerande på nytillslutningen, Det icke ringa antalet småsjukförsäkringar med sjukhjälp blott till omkring 1 krona om dagen skulle härigenom erhålla en icke av förhållandena betingad höjning av sjukbidraget, under det att de mera tidsenligt inrättade, klassindelade, sjukförsäkrarna med de vida större riskerna allt fortfarande skulle komma i åtnjutande av blott en tolvtedel för 3 kronors och en sextondel för 4 kronors sjukhjälp per dag av ifrågavarande sjukbidrag. Enligt detta förslag skulle sjukförsäkrarna därtill under vissa år icke erhålla någon som helst tillökning i sjukbidraget, på grund av härför stadgade maximigräns av 2 kronor för år och medlem. Och någon ändring härutinnan upptager förslaget ej. Icke endast vid spanska sjukan 1918 fingo ett flertal sjukförsäkringar vidkännas en reducering av sjukbidraget i anledning av denna maximigräns, utan, efter vad det nu är känt, komma förhållandena att bli enahanda även för år 1922, vilket år en elakartad och ihållande influensaepidemi iörekommit.

Beträffande förslaget om en utökning av statens bidrag till sjukvårdande verksamhet inom sjukförsäkrarna, torde böra framhållas, att sådana som förhållandena äro i vårt vidsträckta och glest befolkade land med den knappa tillgången på läkarekrafter och utbildade sjuksköterskor, det icke är möjligt eller lämpligt för våra frivilliga sjukförsäkringar att i vidare utsträckning upptaga verksamhet av ifrågavarande slag. Endast på vissa platser kan detta med vidare framgång låta sig göra. Enligt 1918 års officiella statistik meddelade allenast 276 sjukförsäkringar med tillhopa 88,702 medlemmar sjukvård i en eller annan form. De registrerade sjukförsäkringarnas utgifter för ifrågavarande ändamål uppgick samma år till blott cirka 2 proc. av kassornas samtliga utgifter. Emellertid betyder detta icke, att sjukförsäkringarnas medlemmar äro i avsaknad av den till buds stående vården. Sjukförsäkringarna fordra i allmänhet, att de sjuka efter viss kortare tid eller redan från sjukdomens början skola förete läkares intyg för utfående av

sjukhjälp. Detta i och för sig borgar för, att de sjuka anlita den främsta sjukvården, läkarehjälp. Det torde under sådana förhållanden kunna starkt ifrågasättas lämpligheten av ökat bidrag för en utökning av denna gren av verksamheten, då vidare betingelser härför ej synas vara för handen.

Slutligen går socialstyrelsen, såsom ovan framhållits, emot införandet av ett procentuellt sjukbidrag å sjukhjälp, då, enligt styrelsens mening, endast åtgärder som kunna underlätta eller i varje fall ej försvåra övergång till obligatorisk sjukförsäkring böra ifrågakomma. Härtill torde då böra framhållas, att beslut om en dylik anordning för sjukbidragets utgående i och för sig ej mer än någon annan ändring av sjukförsäkringsform. Detta har ej heller kunnat av styrelsen påvisas. Det förmodade hindret skulle i så fall bestå däri, att ett procentuellt sjukbidrag skulle i så hög grad stärka hela sjukvårdsörelsen, att tanken på ett övergivande av vårt frivilliga sjukförsäkringsystem ej längre skulle kunna vidmakthållas i önskvärd grad. Utan att här vidare beröra frågan om sjukförsäkringens framtida organisation torde det likväl få anses vara av vikt för staten att på bästa sätt stödja och omhulda vår bestående sjukförsäkring. Om och när en ny-anordning av sjukförsäkringen kan komma till stånd torde, med tanke på det inträdda ekonomiska läget, nu vara mera ovisst än någonsin. Inom vida sjukförsäkringskretsar är man också av den åsikten, att en eventuell obligatorisk sjukförsäkring här, liksom i utlandet, bör begränsas till enbart lönearbetare, då också de nuvarande frivilliga sjukförsäkrarna kunde bli bärare av även denna försäkring. Med hittills förekommande utredningar rörande sjukförsäkringens framtida gestaltning lära därtill inga som helst bindande beslut i fråga om själva organisationsformen hava fattats av statsmakterna.

Till sist torde böra framhållas, att här framförda synpunkter beträffande statens understödjande av den frivilliga sjukvårdsörelsen och motiven härför, enligt vad som är bekant, omfattas av stora grupper inom den frivilliga sjukvårdsörelsen, med säkerhet uppgående till över 200,000 medlemmar.

På grund av vad sålunda anförts hemställes härmed vördsamt, att andra stycket av § 1 i Kungl. Maj:ts kungörelse angående statsbidrag åt sjukförsäkringen den 11 oktober 1920 må erhålla följande förändrade lydelse:

dels 25 procent av under nästföregående år utbetalad kontant sjukhjälp till lägst 90 öre och högst 4 kronor om dagen — dock att för sjukhjälp över 4 kro-

nor om dagen statsbidraget beräknas efter 4 kronors sjukhjälp — eller för vård å sjukhus, som av sjuk-kassa bekostats, därvid bidraget utgår med högst 1 krona om dagen.»

Stockholm den 19 januari 1923.

Edw. Larson.